

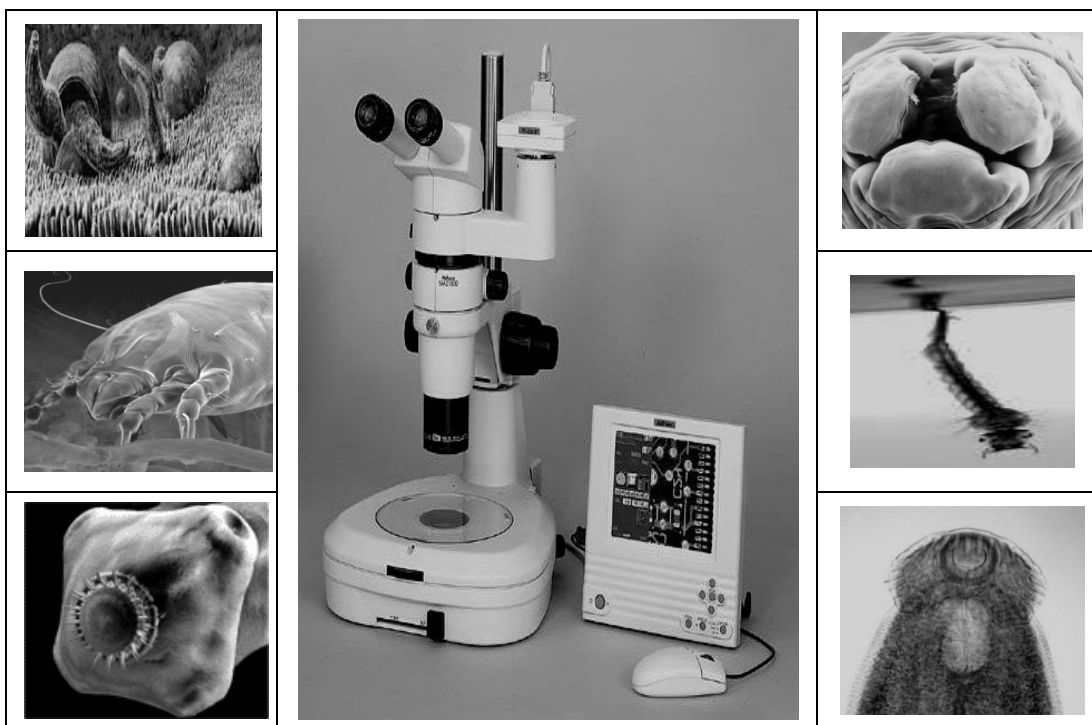
**МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Кафедра паразитології та фармакології

ДИФЕРЕНЦІЮВАННЯ ПАРАЗИТІВ ТВАРИН ЗА ЇХ МОРФОЛОГІЧНИМИ ОЗНАКАМИ

**(Методичні рекомендації для підготовки студентів у аграрних
вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації
з напрямку „ветеринарна медицина“
освітньо-кваліфікаційних рівнів „бакалавр“ та „спеціаліст“)**

Біла Церква
2019

Затверджено вченою радою
факультету ветеринарної медицини
Білоцерківського національного
аграрного університету
(Протокол № 1 від 13 вересня 2019 р.)

Укладачі: А.А. Антіпов, канд. вет. наук; В.П. Гончаренко, канд. вет. наук; Т.І. Бахур,
канд. вет. наук

Антіпов А.А. **Диференціювання паразитів тварин за їх морфологічними ознаками**
(Методичні рекомендації для підготовки студентів у аграрних вищих навчальних закладах
III–IV рівнів акредитації з напрямку „ветеринарна медицина“ освітньо-кваліфікаційних рівнів
„бакалавр“ та „спеціаліст“) / А.А. Антіпов, В.П. Гончаренко, Т.І. Бахур. – Біла Церква, 2019.
– 84 с.

У методичних рекомендаціях визначене систематичне положення паразитів, викладені текстуально та відображені на графічних схемах морфо-біологічні особливості збудників паразитарних захворювань тварин, які мають диференційне значення і використовуються за постановки діагнозу. Відповідно до вимог розробки студент освоює спеціальну діагностику паразитозів, позначає морфологічні структури їх збудників.

Рецензенти: **Л.Є. Корнієнко**, д-р вет. наук, професор,
В.М. Зоценко, канд. вет. наук, доцент

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	5
БУДОВА СВІТЛОВОГО МІКРОСКОПА ТА ПРАВИЛА РОБОТИ З НИМ.....	5
РОБОЧИЙ ЗОШИТ ДЛЯ ЛАБОРАТОРНО-ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ „ПАРАЗИТОЛОГІЯ ТА ІНВАЗІЙНІ ХВОРОБИ ТВАРИН“.....	9
1. Трематодози	10
Фасціольоз	10
Парамфістоматидози	11
Дикроцеліоз.....	12
Опісторхоз.....	13
2. Ларвальні цестодози	14
Цистицеркоз бовісний.....	14
Цистицеркоз целюлозний.....	15
Цистицеркоз тонуїкольний.....	16
Цистицеркоз пізіформний.....	17
Ценуроз церебральний.....	18
Ехінококоз.....	19
3. Імагінальні цестодози	21
Теніїдоз м'ясоїдних	21
Дипілідіоз.....	22
Дифілоботріоз.....	23
Монієзіоз	24
Тизанієзіоз.....	25
Авітеліноз.....	26
Аноплоцефалідоз коней.....	27
4. Аскаридатози	28
Аскарроз свиней.....	28
Параскарроз коней	29
Неоаскарроз телят.....	30
Токсокарроз і токсаскарроз м'ясоїдних.....	31
Аскаридіоз птахів.....	32
5. Оксіуратози	33
Оксиуроз коней	33
Пасалуроз кролів.....	34
Гетеракоз курей.....	35
6. Трихоцефаліатози	36
Трихінельоз.....	36
Трихуроз.....	37
7. Стронгілятози органів дихання	38
Диктіокаульоз	38
Метастронгільоз.....	39
Сингамоз птахів.....	40
8. Стронгілятози органів травлення	41
Стронгілідози коней: деляфондіоз, альфортіоз, стронгільоз.....	41
Гемонхоз.....	42
Нематодіроз.....	43
Хабертіоз.....	44
Езофагостомоз.....	45
Буностомоз.....	46
9. Спіруратози	47
Телязіоз.....	47
10. Філяріатози	48
Онхоцеркоз.....	48

	Сетаріоз.....	49
	Дирофіляріоз.....	50
11.	Рабдитадози	51
	Стронгілоїдоз.....	51
12.	Паразитиформні інвазії	52
	Морфологічні особливості паразитоформних кліщів.....	52
	Кліщі роду <i>Boophilus</i>	53
	Кліщі роду <i>Hyalomma</i>	54
	Кліщі роду <i>Dermacentor</i>	55
	Кліщі роду <i>Rhipicephalus</i>	56
	Кліщі роду <i>Ixodes</i>	57
	Кліщі роду <i>Haemaphysalis</i>	58
	Аргасові кліщі.....	59
	Гамазоїдні кліщі.....	60
13.	Акарози	61
	Нашкірна короста (псороптоз, хориоптоз, отодектоз).....	61
	Свербунова короста (саркоптоз, нотоєдроз), кнемідокоптоз.....	62
	Демодекоз (залозниця).....	63
14.	Ентомози	64
	Гіподермоз великої рогатої худоби.....	64
	Естроз овець (несправжня вертячка).....	65
	Ринестроз.....	66
	Гастрофільоз коней.....	67
	Малофагози.....	68
	Мелофагози, сифункулятози, сифонаптерози.....	69
15.	Ентомозні інвазії	70
	Гнус (кровосисні двокрилі комахи): гедзі, комарі, мошки, мокриці, москїти.....	70
	Зоофільні мухи.....	72
16.	Протозоози	73
	Бабезіози.....	73
	Тейлеріози.....	74
	Трихомоноз.....	75
	Еймеріози.....	76
	Токсоплазмоз.....	77
	Саркоцистоз.....	78
	Криптоспоридіоз.....	79
	Балантидіоз свиней.....	80
	СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	81
	ДЛЯ НОТАТОК	83

ВСТУП

Вивчення ветеринарної паразитології, поряд з іншими клінічними дисциплінами, має суттєве значення у підготовці фахівців ветеринарної медицини, оскільки в загальній сумі захворювань тварин частка паразитозів досить велика. Це потребує від фахівця ветеринарної медицини високого рівня компетентності під час діагностики гельмінтозів, арахнозів, ентомозів та протозоозів, розробки заходів для боротьби з ними та впровадження останніх, оскільки якість професійної діяльності лікаря визначається, насамперед, його здатністю використовувати отримані знання для вирішення конкретних практичних завдань.

Лекційний курс паразитології читається паралельно з проведенням лабораторно-практичних та практичних занять. На лекціях студенти знайомляться з питаннями загальної паразитології, будовою та розвитком паразитів, особливостями їх патогенного впливу на макроорганізм та розвитку реакцій-відповідей останнього, динамікою клінічного прояву відповідного патологічного процесу. В лекційному курсі стосовно кожного паразитарного захворювання обґрунтовується необхідність комплексного підходу під час постановки діагнозу, розробки та впровадження у виробництво ефективних лікувально-профілактичних заходів.

На лабораторно-практичних заняттях закріплюються теоретичні знання та набуваються практичні навички вирішення питань боротьби з інвазійними захворюваннями тварин.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Комплексність та багатогранність підходу до вивчення клінічної дисципліни „Паразитологія та інвазійні захворювання тварин“ включає засвоєння практичних аспектів постановки діагнозу, лікування та профілактики. Як і за іншої заразної патології, діагностика та диференційна діагностика паразитозів базується не тільки на використанні спеціальних діагностичних прийомів, а й знанні морфологічних особливостей збудників на різних стадіях їх диференціювання.

На лабораторно-практичних заняттях з ветеринарної паразитології студенти вивчають анатомо-морфологічні особливості паразитів з використанням макро- та мікропрепаратів паразитологічного музею, а також комп'ютерних програм, які дозволяють моделювати професійну діяльність лікаря ветеринарної медицини щодо вирішення питань постановки діагнозу при інвазійних захворюваннях та оцінки епізоотичної ситуації в цілому.

Ця методична розробка допоможе студентові засвоїти матеріал зі спеціальної діагностики паразитозів тварин як під час лабораторно-практичних занять, так і за самопідготовки. У її „Робочому зошиті“ перед студентом ставиться завдання, відповідно якого він повинен вивчити будову збудників паразитозів за темою заняття. Для цього увага звертається на те, в яких органах чи продуктах життєдіяльності тварини (зажиттєво чи посмертно), на якій стадії розвитку паразита можна виявити за викладеними основними морфологічними ознаками (цьому допоможуть також представлені графічні моделі біології розвитку збудників). На графічному зображенні збудників студент повинен позначити їх морфологічні структури. Маючи чітку топографічно-структурову уяву про будову гельмінта, членистоногого чи протозоя, студент надалі вивчає їх морфологічні особливості за мікро- та макропрепаратами паразитологічного музею, а також спеціальними комп'ютерними програмами. Деякі заняття передбачають проведення паразитологічних розтинів та вивчення диференційних ознак проміжних живителів. Також студент повинен вивчити методи спеціальних досліджень, за якими виділяють паразитів та проводять їх ідентифікацію. Реалізація цього завдання не тільки сприяє кращому засвоєнню відповідних діагностичних прийомів, а головне – пов'язує їх використання з діагностикою паразитозів, які вивчались на лабораторно-практичному занятті за темою останнього.

БУДОВА СВІТЛОВОГО МІКРОСКОПА ТА ПРАВИЛА РОБОТИ З НИМ

Мікроскоп – оптичний прилад, що дозволяє отримати обернене зображення досліджуваного об'єкту та розглянути дрібні деталі його будови, розміри яких знаходяться за межами дозволяючої здатності ока.

Дозволяюча здатність мікроскопа дає окреме зображення двох ліній, розміщених поблизу одна відносно іншої. Неозброєне людське око має дозволяючу здатність близько 1/10 мм або 100

**МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Кафедра паразитології та фармакології

**РОБОЧИЙ ЗОШИТ
ДЛЯ ЛАБОРАТОРНО-ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З
ДИСЦИПЛІНИ „ПАРАЗИТОЛОГІЯ ТА
ІНВАЗІЙНІ ХВОРОБИ ТВАРИН“**

Студент__ __ групи __ курсу

(прізвище, ім'я, по-батькові)

(вчене звання, прізвище, ініціали викладачів, що ведуть лабораторно-практичні заняття)

Біла Церква
20__ рік

1. ТРЕМАТОДОЗИ

Фасціольоз

Завдання. Вивчити, використовуючи мікро- та макропрепарати, будову фасціол та їх яєць. Провести дослідження фекалій жуйних тварин методом послідовного промивання та розтину ураженої печінки з метою виявлення фасціол. Ознайомитися з проміжними хазяями. Позначити морфологічні структури паразитів на графічному їх зображенні у робочому зошиті.

Тип: Plathelminthes

Клас: Trematoda

Ряд: Fasciolida

Підряд: Fasciolata

Родина: Fasciolidae

Рід: Fasciola

Види: 1. *Fasciola hepatica*

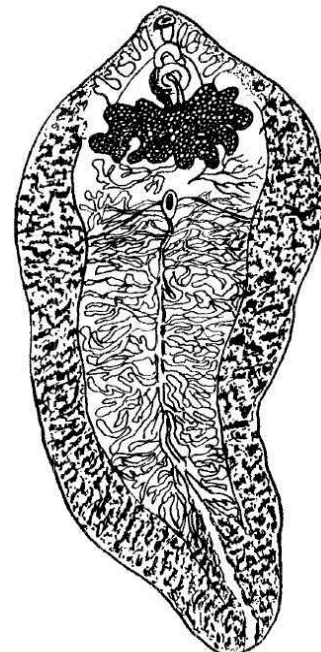
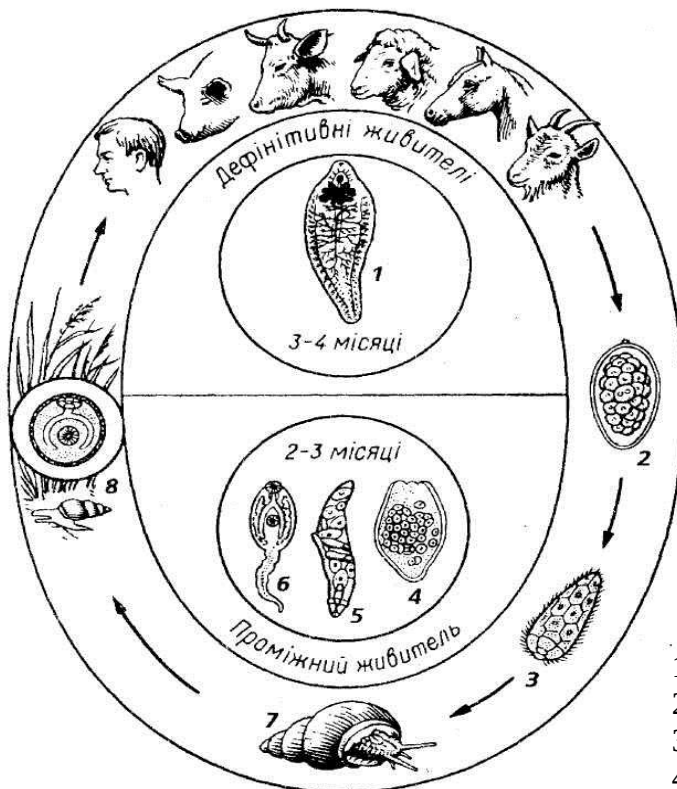
2. *Fasciola gigantica*

Яйце

Прісноводний молюск:
малий ставковик
(*Limnea truncatula*)

Імаго фасціоли

- 1 – _____
- 2 – _____
- 3 – _____
- 4 – _____
- 5 – _____
- 6 – _____
- 7 – _____
- 8 – _____

Схема розвитку *Fasciola hepatica*:

1 – статевозріла трематода; 2 – яйце;
3 – мірацидій; 4 – спороциста; 5 – редія;
6 – церкарій; 7 – молюск (малий ставковик); 8 – адолескарій на траві.

Засоби етіотропної терапії, профілактика _____

_____ (підпис викладача)

Парамфістоматидози

Завдання. Використовуючи мікро- і макропрепарати, вивчити будову парамфістом. Провести дослідження фекалій для виявлення яєць парамфістом методом послідовного промивання. Ознайомитися з проміжними хазяями цих трематод. Позначити морфологічні структури паразита на графічному його зображенні.

Тип: Plathelminthes

Клас: Trematoda

Ряд: Fasciolida

Підряд: Paramphistomatata

Родина: Paramphistomatidae

Рід: Liorchis

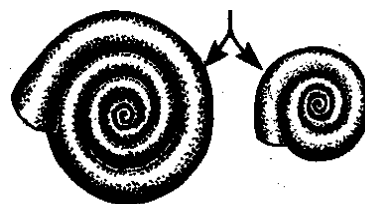
Вид: Liorchis scotiae

Рід: Paramphistomum

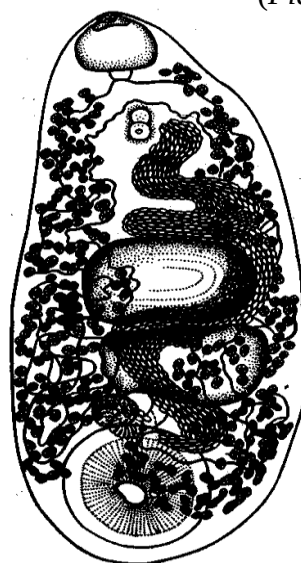
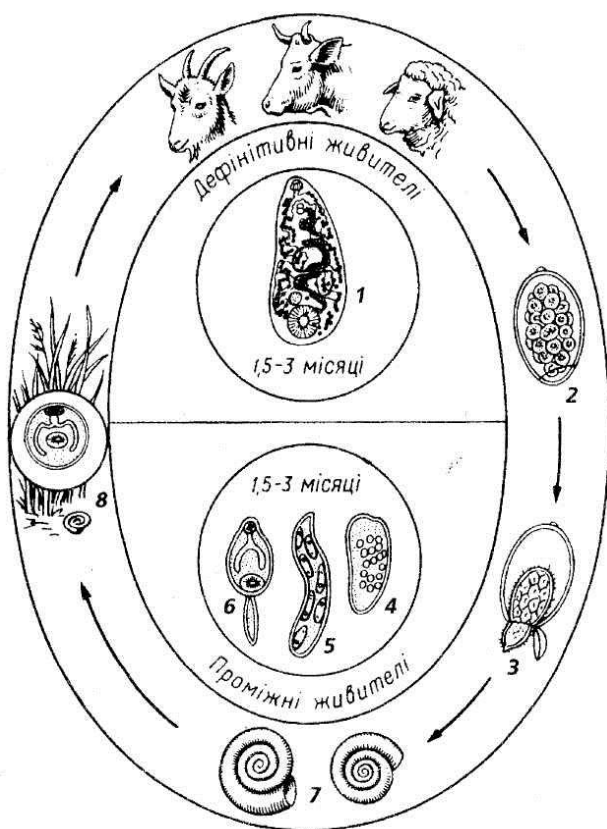
Вид: Paramphistomum ichikawai

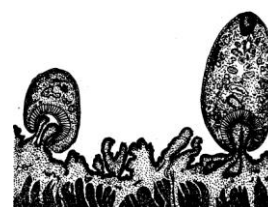
Яйце

Прісноводний молюск:
витушка звичайна
(*Planorbis planorbis*)

Імаго парамфістом

Парамфістони
в рубці

- 1 – _____
- 2 – _____
- 3 – _____
- 4 – _____
- 5 – _____
- 6 – _____

Схема розвитку парамфістом:

1 – статевозріла трематода; 2 – яйце;
3 – вихід мірацидію з яйця; 4 – споро-
циста; 5 – редія; 6 – церкарій; 7 – пріс-
новодні молюски; 8 – адолюскарій на траві

Засоби етіотропної терапії, профілактика _____

(підпис викладача)

**Диференціювання паразитів тварин за їх
морфологічними ознаками**

(Методичні рекомендації для підготовки студентів у аграрних
вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації
з напрямку „ветеринарна медицина“
освітньо-кваліфікаційних рівнів „бакалавр“ та „спеціаліст“)

Антіпов Анатолій Анатолійович
Гончаренко Володимир Петрович
Бахур Тетяна Іванівна

Редактор О.М. Трегубова
Комп'ютерна верстка Н.В. Кулибаба

Здано до складання 25.01.2019. Підписано до друку 29.01.2019.

Папір офсетний. Друк офсетний.
Формат 60х90/32. Ум. др. арк. 6,38.
Тираж 170. Зам. №763.

Віддруковано в ТОВ „Білоцерківдрук“
М. Біла Церква, б-р 50-річчя Перемоги, 22.
Тел. (04563) 5-16-18.